การทำวิจัยของสำนักหอสมุดกลาง: ทัศนะหนึ่งของผู้ที่ (ยัง) ไม่ได้ทำวิจัย

*ชวนพิศ สุศันสนีย์**

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ ได้ทำการวิจัยอย่างจริงจัง เพราะเล็งเห็นความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของการวิจัยที่จะช่วยให้การเรียนการสอนและการบริการทางวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งยังช่วยแก้ปัญหาและช่วยหาข้อมูลให้กับมหาวิทยาลัย ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยขึ้นในปี พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน และยังให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยประจำคณะ/สำนักต่าง ๆ พร้อมทั้งได้จัดสรรเงินทุนอุดหนุนการวิจัยทั้งในส่วนกลางและคณะ/สำนัก โดยจัดให้คณะ/สำนักละ 2 แสนบาท เพื่อให้บุคลากรของคณะ/สำนักต่าง ๆ ได้ตื่นตัวในการทำวิจัยนั้น สำนักหอสมุดกลางฯเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีตัวแทนของสำนักฯเป็นกรรมการส่งเสริมการวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และในปี พ.ศ. 2527 จึงได้ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยของสำนักฯขึ้นโดยมีตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ เป็นกรรมการและผู้แทนสำนักฯ ซึ่งเป็นกรรมการส่งเสริมการวิจัยของมหาวิทยาลัยฯเป็นประธาน พร้อมทั้งได้รับการจัดสรรเงินทุนอุดหนุนการวิจัย 2 แสนบาทดังกล่าว

จากการเปรียบเทียบจำนวนงานวิจัยของคณะ/สำนักต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่างานวิจัยของสำนักหอสมุดกลางฯ ยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยและมีผู้ทำวิจัยเป็นจำนวนน้อยเช่นเดียวกัน ผลงานวิจัยชิ้นแรกของสำนักหอสมุดกลางฯ ในปี พ.ศ. 2524 คือ งานวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ข้าราชการ และนักศึกษาในการใช้บริการหอสมุดรามคำแหง โดย รองศาสตราจารย์อัมพร ปั้นศรี อดีตผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลางฯ และต่อมาในปี พ.ศ. 2526 มีงานวิจัยเรื่อง สัมฤทธิผลของความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดย รองศาสตราจารย์อัมพร ปั้นศรี และนางสาววิลัย อัคคอิชยา แต่ผลงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้ขอรับเงินทุนอุดหนุนการวิจัยจากส่วนกลาง

เมื่อสำนักหอสมุดกลางฯ แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยของสำนักฯขึ้นในปี พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบัน ได้มีโครงการวิจัยเกิดขึ้น 6 โครงการ คือ

1. โครงการวิจัยเรื่อง การใช้บัตรรายการของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดย นางสาววิลัย อัคคอิชยา

---

* นางชวนพิศ สุศันสนีย์ บรรณารักษ์ ระดับ 5 หัวหน้าฝ่ายวารสารและเอกสาร สำนักหอสมุดกลางฯ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาการบริการสื่อเทคโนโลยีทางการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดย นางสาวสมจิตต์ เกิดประสงค์

3. โครงการวิจัยเรื่อง การจัดตั้งห้องสมุดสาขา มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยนางสุธนา วงศ์ทองสรรค์

4. โครงการวิจัยเรื่อง การสำรวจความต้องการและความสามารถของผู้ใช้บริการในการเข้าถึงแหล่งวัสดุเพื่อการค้นคว้าและข้อสนเทศในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยนางสาวอัญชลี ภูมิดิษฐ์ และนางวีระวรรณ คงมั่น

5. โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดหากับการใช้หนังสืออ้างอิงของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยนางสาวกุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ และนางวีระวรรณ คงมั่น

6. โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการนำชมห้องสมุดแก่นักศึกษา โดยใช้เทปบันทึกภาพกับการนำชมโดยวิธีธรรมดา โดยนางมารยาท พุ่มโพธิ์ และนายกำจัด กะลำพะบุตร

สำหรับโครงการวิจัยเรื่อง การใช้บัตรรายการของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยนางสาววิลัย อัคคอิชยา นั้น ได้ทำการวิจัยเสร็จสิ้นลงแล้ว จากการวิเคราะห์ ผู้ทำวิจัยทั้ง 6 โครงการนี้จะเห็นว่าเป็นบรรณารักษ์ 5 คน และเป็นนักวิชาการ 3 คน โดยข้อเท็จจริงแล้วบุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯ เป็นบุคลากร สาย ข. และสาย ค. และปัจจุบันการทำวิจัยของข้าราชการสาย ข. และสาย ค. ในมหาวิทยาลัยฯ นั้นยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก ประเด็นสำคัญคือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้บุคลากรสาย ข. และสาย ค. โดยเฉพาะบุคลากร สาย ข. และสาย ค. ในสำนักหอสมุดกลางฯ ได้ทำการวิจัยกันมากขึ้น

สาเหตุที่บุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯ ไม่ทำวิจัย

จากการพูดคุยกับบุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯ พบว่ามีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ไม่ทำวิจัย สรุปสาเหตุสำคัญได้ดังนี้คือ

1. **บุคลากรขาดความรู้ด้านการวิจัย** มีบุคลากรเพียงจำนวนน้อยที่ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย แม้มหาวิทยาลัยฯจะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมการทำวิจัยหลายครั้งแล้วก็ตาม แต่สำนักฯไม่สามารถส่งบุคลากรทุกคนหรือหลาย ๆ คน เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งได้ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนผู้เข้ารับการอบรม อีกทั้งผู้ที่ได้รับการอบรมก็มักจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มเดียวซ้ำ ๆ กัน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรของการอบรมเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง ดังนั้น บุคลากรสาย ข. และสาย ค. ส่วนใหญ่ของสำนักฯจึงขาดความรู้ในด้านการวิจัย

2. **บุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการวิจัยไม่กล้าทำวิจัย** บุคลากรที่ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยมาแล้วก็ดี หรือบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งผ่านการทำวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์มาแล้วก็ดี ยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับคณะ/สำนักอื่น ๆ ซึ่งบุคลากรเหล่านี้หลายคนก็ยังไม่กล้าทำการวิจัย เพราะยังไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งยังเข็ดขยาดต่อการทำวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์ เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำเป็นเวลาแรม (หลาย) ปี ดังนั้นจึงยังไม่กล้าที่จะเสนอโครงการวิจัย

3. **ไม่มีเวลา** การไม่มีเวลาเป็นอุปสรรคสำคัญของนักวิจัยชาวสำนักหอสมุดกลางฯ เพราะงานของห้องสมุดเป็นงานที่ต้องปฏิบัติต่อเนื่องเต็มเวลา ทั้งงานเทคนิคและงานบริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดซึ่งเข้ามาใช้บริการโดยประมาณวันละ 15,000-20,000 คน ทำให้ไม่มีเวลาในการค้นคว้าหรือเก็บรวบรวมข้อมูล บางครั้งก็ไม่มีข้อมูลที่ต้องการในสำนักหอสมุดกลางฯ จะต้องเดินทางไปเก็บข้อมูลที่จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ หรือนิด้า จากการศึกษาเรื่องปัญหาในการผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย พบว่าปัญหา

ที่สำคัญที่สุดคือการไม่มีเวลา เนื่องจากงานในห้องสมุดมีมาก บรรณารักษ์ห้องสมุดต้องทำงานห้องสมุดเต็มเวลา และงานห้องสมุดก็เป็นงานที่หยุดนิ่งไม่ได้ เพราะหน้าที่หลักของห้องสมุดคือการจัดหาทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้าและวิจัยให้แก่อาจารย์ นักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย ตลอดจนข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย (ชวนพิศ พรรัมย์ หน้า 66-67) ลักษณะงานของห้องสมุดจึงไม่เอื้อต่อการทำวิจัยนัก และอีกทั้งห้องสมุดหรือมหาวิทยาลัยก็ไม่เปิดโอกาสให้บรรณารักษ์ นักวิชาการ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ (สาย ข. และสาย ค.) ได้มีโอกาสลาเพื่อผลิตผลงานวิจัยเช่นเดียวกับคณาจารย์ (สาย ก.) นอกจากนั้นบุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯยังต้องช่วยงานของมหาวิทยาลัยในการควบคุมการสอบไล่ หรือช่วยงานลงทะเบียนนักศึกษาอีกด้วย

4. **ไม่เห็นประโยชน์ของการทำวิจัย** บุคลากรจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นประโยชน์ของการวิจัย เนื่องจากเห็นว่าการทำวิจัยนั้นไม่ได้นำผลการวิจัยมาแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เป็นเพียงการทำวิจัยเพื่อเป็นผลงานทางวิชาการและเก็บไว้ในห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น

5. **ค่าตอบแทนไม่เพียงพอ** จากการพูดคุยกับผู้วิจัย พบว่าได้รับค่าตอบแทนในการทำวิจัยไม่เพียงพอ เพราะนอกจากจะต้องหาเวลาว่างจากภาระหน้าที่ประจำที่หนักอยู่แล้วมาทำการค้นคว้าวิจัย เงินอุดหนุนที่ได้รับอนุมัติก็มีหลักเกณฑ์ที่ค่อนข้างตายตัวและค่อนข้างจำกัด เพราะต้องจัดสรรให้แก่โครงการวิจัยอื่น ๆ อีกด้วย ดังนั้นค่าตอบแทนจึงยังไม่ดึงดูดใจนักวิจัยเท่าที่ควร

6. **ไม่ทราบจะทำวิจัยเรื่องอะไร** บุคลากรหลาย ๆ คนที่มีความรู้ทางด้านวิจัย สนใจที่จะทำวิจัย แต่ไม่สามารถเลือกหัวข้อการวิจัยหรือมองไม่พบหัวข้อการวิจัย จึงไม่ทราบจะทำวิจัยเรื่องอะไร ซึ่งก็เป็นปัญหาทั่ว ๆ ไปของผู้เริ่มทำวิจัยใหม่ ๆ ตัวผู้เขียนเองเมื่อเริ่มจะคิดหาหัวข้อทำวิทยานิพนธ์นั้น ก็มีความสนใจหลากหลายจนกระทั่งตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเลือกเรื่องใดมาทำวิจัย ดังนั้นการคิดหาหัวข้อจึงเป็นเรื่องที่ลำบากยากเย็น เพราะถ้าไม่มีหัวข้อที่จะทำวิจัย โครงการวิจัยก็เกิดขึ้นไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย สำนักหอสมุดกลางฯ

1.1 คณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยสำนักหอสมุดกลางฯ ควรจัดให้มีการอบรมหรือให้ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ ทางด้านการทำวิจัย โดยเชิญวิทยากรที่อยู่นอกวงการห้องสมุดมาอภิปรายเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย หรือเพื่อโน้มน้าวให้เห็นถึงความสำคัญของการทำวิจัย และเชิญวิทยากรของมหาวิทยาลัยฯหรือห้องสมุดมาเล่าประสบการณ์ทางด้านการทำวิจัย เพื่อชี้แนะให้เห็นว่าการทำวิจัยนั้นทุกคนสามารถทำได้ หากมีความสนใจตั้งใจ และกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น

1.2 คณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยสำนักหอสมุดกลางฯ ควรทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนช่วยเหลือบุคลากรของสำนักฯในด้านการทำวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กรรมการแต่ละคนมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องการทำวิจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ให้คำแนะนำในด้านสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ให้คำแนะนำในเรื่องการเขียนโครงการวิจัย การบริการแหล่งข้อมูล การบริการด้านคอมพิวเตอร์มาช่วยงานวิจัย เป็นต้น เพื่อให้ผู้สนใจที่จะทำวิจัยได้ทราบตัวบุคคลที่เขาจะได้รับคำปรึกษาหารือหากมีปัญหาในเรื่องนั้น

2. ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารห้องสมุด

ผู้บริหารห้องสมุดควรสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯได้ทำการวิจัยกันมากขึ้นเท่าที่จะสามารถกระทำได้โดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบ เช่น การอนุญาตให้บรรณารักษ์ นักวิชาการฯ

ที่จะทำการวิจัย ได้ใช้เวลาบางส่วนของงานที่ต้องปฏิบัติประจำวันทำการศึกษาค้นคว้าและวิจัย ซึ่งคิดว่าผู้บริหารสามารถจะกระทำได้ในบางส่วนเป็นการภายใน เพราะนอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยมากขึ้นแล้วยังส่งเสริมให้บุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯได้มีความก้าวหน้าทางวิชาการอันมีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดอีกด้วย

3. ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยและทบวงมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยและทบวงมหาวิทยาลัยควรได้พิจารณาถึงความเสมอภาคในทางวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยฯในเรื่องการพิจารณาให้บุคลากร สาย ข. และสาย ค. ได้มีสิทธิการลาเพื่อทำงานวิจัยได้เช่นเดียวกับคณาจารย์ (สาย ก.) เพราะโดยทั่วไปแล้วมหาวิทยาลัยฯก็มีนโยบายมุ่งส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยฯได้ทำการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเพื่อนำชื่อเสียงมาสู่สถาบัน และเพื่อเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้นำทางวิชาการของมหาวิทยาลัยฯอยู่แล้ว ดังนั้นเพื่อความเสมอภาคทางวิชาการ มหาวิทยาลัยและทบวงมหาวิทยาลัยควรได้พิจารณาให้โอกาสบุคลากรทุกสายได้มีโอกาสทำการวิจัยอย่างยุติธรรมและเป็นธรรมที่สุด

4. ข้อเสนอแนะต่อบุคลากรสำนักหอสมุดกลางฯ

4.1 บุคลากรสำนักหอสมุดกลางฯ ควรจะได้หาเวลาบางส่วนจากการปฏิบัติงานประจำหรือนอกเวลางานประจำทำงานวิจัยบ้าง แม้ว่าปัจจุบันนี้จะ (ยัง) ไม่มีโอกาสได้รับสิทธิในการลาเพื่อทำวิจัยเช่นเดียวกับอาจารย์ (สาย ก.) ก็ตาม แต่หากเราพยายามขวนขวายกระตือรือร้นที่จะทำงานวิจัยเท่าที่สามารถจะกระทำได้แล้วก็นับเป็นเรื่องที่น่าจะลองพยายาม (ช่วยเหลือตนเอง) ไปก่อน

4.2 บุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯที่ยังขาดประสบการณ์หรือความชำนาญในการทำวิจัย ก็อาจจะเริ่มต้นได้โดยการทำวิจัยร่วมกับบรรณารักษ์ นักวิชาการอื่น ๆ ที่มีประสบการณ์และความชำนาญ หรืออาจจะหาที่ปรึกษาในการทำวิจัย ซึ่งผู้จะเป็นที่ปรึกษาได้นั้นต้องเป็นผู้ที่ทำงานวิจัยมามาก หรือผู้ที่เคยเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์ในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกหรืออาจจะขอคำปรึกษาแนะนำจากคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยทั้งในส่วนกลางและสำนักฯ

4.3 ในการเลือกหัวข้อทำวิจัยนั้น เป็นที่แน่นอนว่าควรจะต้องเลือกทำวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษ-ศาสตร์หรือห้องสมุด เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทางวิชาชีพ แนวทางที่จะทำได้คือ ผู้สนใจทำวิจัย ควรจะประมวลความคิดด้วยการอ่านงานวิจัยของผู้อื่นในสาขาวิชาเดียวกันและสาขาที่เกี่ยวข้องให้มาก ๆ รวมทั้งอ่านบทความวิจัยในวารสารภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการฟัง การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น และควรทำการศึกษาในวงแคบและลึกโดยเรื่องที่จะทำการศึกษานั้นควรเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ตลอดจนเสร็จงานวิจัย รวมทั้งควรเป็นหัวเรื่องที่ทันสมัยมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยมาปฏิบัติได้ทั้งในแง่การปรับปรุงงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และเพื่อให้การตอบสนองแก่ผู้ใช้บริการห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเหล่านี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของสำนักหอสมุดกลางฯได้ทำการวิจัยกันมากขึ้นเท่านั้น มิได้มุ่งหวังถึงขั้นจะทำวิจัยให้ดีเด่นจนได้รับรางวัล สำหรับข้อเสนอแนะในส่วนที่ควรจะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากระดับสูงนั้น ผู้เขียนเพียงแต่ต้องการให้ความคิดเห็นเหล่านี้ได้รับการพิจารณาบ้าง ซึ่งก็หวังว่าคงไม่ได้รับการถูกทอดทิ้งเช่น ผลงานวิจัยที่เขียนขึ้นเพื่อขอรับปริญญาบัตรที่มีอยู่เป็นจำนวนมากมายหรือผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เขียนขึ้นเพื่อถูกเก็บขึ้นชั้นและให้บริการอยู่แต่ในห้องสมุดเท่านั้น

บรรณานุกรม

ชวนพิศ พรรัมย์. "ปัญหาในการผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

"ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง." *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง* (ฉบับพิเศษครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยรามคำแหง) : 100-136.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. "ความเป็นมาของการส่งเสริมการวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง." *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง* (ฉบับพิเศษ ครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยรามคำแหง) : 10-11.

อริยสัจสี่ของพระรัตนากรวิสุทธิ์ (หลวงปู่ดูลย์ อตุโล) วัดบูรพาราม อ.เมือง จ.สุรินทร์

จิตที่ส่งออกนอก เป็น สมุทัย

ผลอันเกิดจากจิตที่ส่งออกนอก เป็น ทุกข์

จิตเห็นจิตอย่างแจ่มแจ้ง เป็น มรรค

ผลอันเกิดจากจิตเห็นจิตอย่างแจ่มแจ้ง เป็น นิโรธ
